

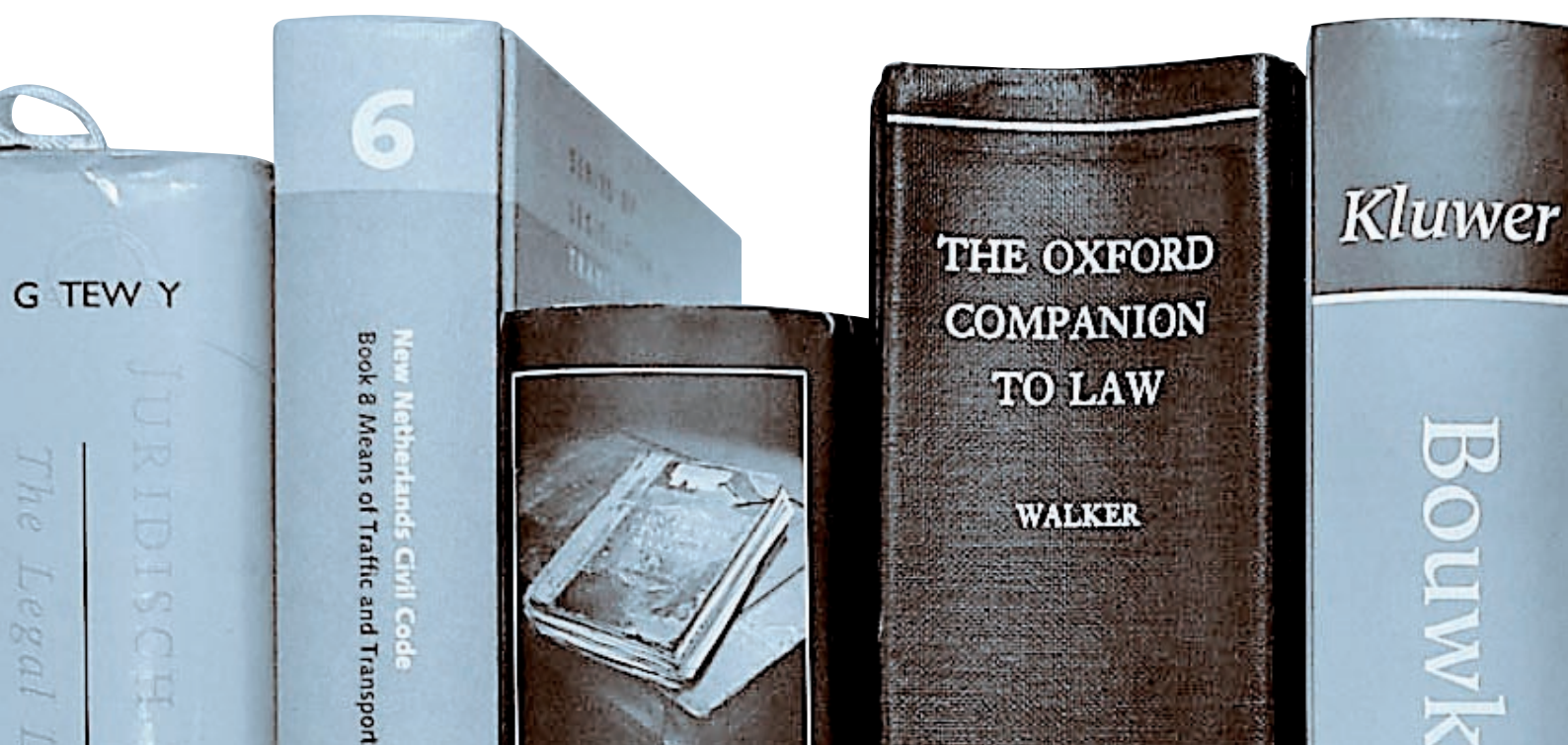
JURIDISCHE VERTAALBUREAUS
HEBBEN KRITISCHE KLANTEN

Broddelwerk

NIET GEACCEPTEERD

Juridische vertalers doen meer dan alleen vertalen. Ze behoeden menig jurist voor blunders door fouten op te sporen. Een woordje als 'niet' dat is vergeten, het woord 'werkgever' in plaats van 'werknemer' in een contract. "Het is duidelijk dat advocaten die vaak onder grote druk staan om een processtuk te produceren wel eens een schrijffout maken. Soms kan dat verstrekkende gevolgen hebben. Een goede juridisch vertaler haalt dergelijke dingen eruit."

door René Diddé foto's Chantal Ariëns

Ze vertalen contracten, pleitnota's, processtukken. Algemene voorwaarden van het Russisch naar het Nederlands, wetteksten uit het Nederlands systeem naar het rechtssysteem van de Verenigde Staten. En als het moet gaat het in het Mongools. Juridische vertaalbureaus spelen een belangrijke rol in het moderne, geglobaliseerde economische leven. Hun opdrachtgevers zijn multinationale ondernemingen, banken, advocaten- en notariskantoren. De vertaalbureaus dragen niet zelden bij aan de communicatie over cruciale zaken als een ruzie bij een overname in Latijns-Amerika, een debacle met een dochteronderneming in Nigeria of een twist in India. "Niet alleen zijn we in staat om miljoenen woorden snel en goed te vertalen, ook fungeren we regelmatig als een soort taalkundige en juridische eindredactie, omdat tijdens het vertaalproces nog kan blijken dat de brontekst bijvoorbeeld een verkeerde verwijzing of een dubbelzinnigheid bevat", zegt bijvoorbeeld drs. Kees Engels, directeur van het juridisch vertaalbureau Engels & Partners. Zijn bureau geldt als een van de marketleiders in deze nichemarkt. Er is slechts een handvol grote juridische vertaalbureaus. Het beeld wordt gecompleteerd door honderden, vaak in één enkele (exotische) taal gespecialiseerde, niet altijd strikt juridische vertalers. Soms zijn ze vertegenwoordigd in de belangenorganisatie Association of Translation Agencies (ATA), vaak ook niet. Veel leveren gedegen werk, andere zijn prutsende beunhazen, zeggen insiders.

Engels begon zelf twintig jaar geleden als eenmansbedrijfje op de spreekwoordelijke zolderkamer. Vandaag de dag heeft hij 14 mensen in vaste dienst. Daaronder bevinden zich een germanist, een Française en meerdere Engels- en ►

Nauwelijks relevante opleidingen

Vertaalkundige drs. Gerd Weyers publiceert over juridisch vertalen en was vijftien jaar de oprichter van Balance Juridica, dat is overgenomen door Ron Theuns. "Goede juridische vertalingen worden geleverd door afgestudeerden in de betreffende taal, die liefst ook in het bezit zijn van een mr.-titel én een vertaalkundige opleiding hebben genoten", stelt hij. Weyers gelooft niet dat een eenpitter op een zolderkamer tot vlekkeloze juridische vertalingen kan komen. "Want vertalen doe je in teamverband. Neem de EU-term 'consumentenacquis'. Het is Nederlands, maar het zal de meeste mensen niets zeggen. Bedoeld wordt 'het geheel van EU-regelgeving inzake consumentenbescherming'. Een Duitse vertaler zal al snel kiezen voor '*Verbraucheracquis*', maar overleg met zijn Engelse collega levert op dat deze een meertalige website van de EU heeft gevonden en zo komt hij uit bij '*verbraucherrechtlicher Besitzstand*'. Eigenlijk een knotsgek woord, maar wel dé vakterm", zegt Weyers.

Weyers betreurt het dat er nauwelijks nog relevante opleidingen zijn op het gebied van juridisch vertalen. "De Vertalersopleiding in Maastricht heeft geen juridisch geschoolde taaldocenten meer. De veelbelovende post-academische opleiding Recht & Linguïstiek (aan de Universiteit Maastricht) heeft maar twee jaar bestaan. Universitaire vertalersopleidingen zijn er niet meer. Vreemd, wat er is veel werk, en met de juridisering en internationalisering van de samenleving is het van groot belang dat er voldoende competente vertalers worden opgeleid."

Spaanssprekende juristen. Bovendien bedient Engels zich van tientallen freelancers, die zijn vertrouwen hebben omdat ze hebben bewezen zonder klachten van de opdrachtgever een soms complexe juridische tekst in gedegen Russisch, Chinees of Swahili te kunnen vertalen. “De kwaliteit van de freelance vertalers bij dergelijke exotische talen is cruciaal, want wij hebben daarvoor uiteraard geen *editors* in huis.”

Eindredactie

“Acht of negen van de advocatenkantoren uit de top-tien behoren tot mijn cliëntèle”, zegt Engels trots. “We doen het kennelijk goed, want broddelwerk wordt door juristen echt niet geaccepteerd.” Slechts een klein promillage van de miljoenen woorden gaan fout. Zo vertaalde iemand van Engels’ bureau per ongeluk ‘de beste wensen’ in het Spaans in plaats van het Portugees. Slordig, daar niet van, maar gelukkig heeft een vertaalfout van zijn bureau volgens Engels nog nooit tot financiële schade of juridische onvolkomenheden geleid.

Sterker nog, de juristen in dienst van de juridische vertaalbureaus halen niet zelden een fout uit de oorspronkelijke tekst. Een woordje als ‘niet’ vergeten, of, bijkans een klassieker in de serie schrijffouten, ‘werkgever’ in plaats van ‘werknemer’ in een contract opnemen; een goed juridisch vertaler ziet het, zegt ook Ron Theuns B.Tr. (bachelor of translation), directeur van het vertaalbureau Balance Juridica, met vestigingen in Amsterdam en Maastricht. “Het is duidelijk dat advocaten die vaak onder grote druk staan om een processtuk te produceren wel eens een schrijffout maken. Soms kan dat verstrekkende gevolgen hebben.” Dan is het prettig dat de vertaler als een soort eindredactie en achtervang fungeert, zegt Theuns. Dit soort vergissingen wordt altijd gemeld aan de opdrachtgever. Ook Theuns gaat prat op een lage foutscore. “De foutmarge bij juridische vertaalbureaus is heel erg klein. Als we dezelfde marge zouden aanhouden als bijvoorbeeld een

autofabriek waar 3,5 % normaal wordt gevonden (en dus 3,5 op de 100 auto’s een groot of klein gebrek vertoont), dan zouden wij vertalers geen dag meer kunnen bestaan. Wij kunnen het ons niet permitteren dat van elke 100 woorden er 3,5 niet juist zijn vertaald, of van elke 100 letters er 3,5 verkeerd staan.”

“FEEDBACK GEVEN IS NIET DE STERKSTE EIGENSCHAP VAN RECHTERS”

geen werk aan te nemen als het niet kan. “Ondanks de vaak grote tijdsdruk moet er altijd ruimte zijn voor revisie en overleg met de opdrachtgever. Daar moet je gewoon tijd voor eisen.” Een keurmerk zegt zowel Theuns als Engels niet veel. “De omvang en kwaliteit van de klantenkring geldt als het beste keurmerk of visitekaartje”, vindt Engels. “Je moet zelf tevreden zijn”, zegt Theuns, “en vooral moeten de kantoren de weg naar je blijven vinden.” Goedkoop zijn de juridische vertaalbureaus niet. Wie een kookboek wil laten vertalen, betaalt vijf tot tien eurocent per woord. “Een juridische tekst komt op twintig eurocent per woord”, zegt Engels. “Snel en goed is niet goedkoop.” Multinationals en de grote kantoren kijken niet op een

Beunhazen

Balance, met 17 mensen in dienst, geldt als een marktleider, die ook op de voorkeurslijsten van de grote advocatenkantoren en multinationals voorkomt. Theuns is tevens voorzitter van de Organisatie van Vertaalbureaus in Nederland (OVIN), waarin de grotere vertaalbureaus samenwerken. “Het is een nogal versnipperde markt”, zegt Theuns. “Vertaler is een vrij beroep, dus je hebt allerlei ‘gelukzoekers’ die op een achterkamer denken ook wel juridische teksten aan te kunnen.” In de markt zijn zogezegd vele beunhazen actief. “Ieder advocatenkantoor heeft er ervaring mee”, zegt Theuns. “De vreselijkste dingen zijn de revue gepasseerd, kantoren lopen grote risico’s.” Volgens Theuns is het de kunst voor de grote veelgevraagde bureaus

Moeilijk vertaalbaar

Sommige juridische woorden zijn nauwelijks vertaalbaar, aldus de vertalers. 'Disclaimer' bijvoorbeeld is thans zo ingeburgerd in het Nederland, dat het maar het beste onvertaald kan blijven. Voor onbekendere begrippen als 'class action suit' geldt hetzelfde. "Een leek snapt niet wat er wordt bedoeld, maar elke advocaat snapt het", aldus Kees Engels. (Een class van bijvoorbeeld acht rokers spant dan namens tienduizenden andere rokers een zaak aan tegen een sigarettenfabrikant

paar eurocenten als het gaat om deals en contracten waarbij miljoenen euro's in het geding zijn. "Zeker doordat wij vaak tegen de deadline aan nog topprestaties moeten leveren, heeft men begrip voor de tarieven", aldus Engels.

Digitalisering

Moderne elektronische bureautechnieken als CAT (Computer-Aided Translation) zijn handige hulpmiddelen voor de juridische vertaalbureaus. Engels en de medewerkers van zijn bureau maken er gretig gebruik van. "Alle teksten die je ooit hebt vertaald, zitten in het geheugen van het systeem. Een nieuwe zin of passage wordt eerst razendsnel vergeleken met de eerdere teksten. Het systeem herkent een zin of passage omdat het sterke overeenkomsten vertoont en doet vervolgens een voorstel", legt Engels uit. "Je kunt dit veld aanklikken en overnemen, weigeren of deels overnemen en aanpassen." Ook Theuns werkt met CAT-systemen. "Voor ons is ook het héle digitale gebeuren van belang: voortdurende backups en overzichtelijke archiveringssystemen, snelle en veilige communicatie (tussen onze beide kantoren en met de opdrachtgevers) en natuurlijk internet. Via Google kun je je uit-

stekend documenteren, met frequentiestaten en al. Het vervangt letterlijk hele bibliotheken."

Voorkeurslijstjes

Advocatenkantoor Houthoff Buruma maakt met enige regelmaat gebruik van juridische vertaalbureaus. "We schakelen ze vooral in als onze eigen, interne vertalers het te druk hebben", vertelt Christie Veldhuizen van de afdeling communicatie en marketing support. Een drietal beëdigd vertalers en een legal editor werken permanent aan de vertaling en redactie van pleitnota's, contracten en processtukken in het Engels, Frans, Duits of Spaans. "Een van de vertalers is trouwens ook tolk. Het zijn juristen. Ze kennen de nuances en het jargon. Op ons eigen intranet zetten zij legal English tips, waarmee we intern onze internationale kennis verrijken. Dus bijvoorbeeld hoe je 'achten en vermoeden' het best in het Engels kunt vertalen, of hoe de Engelse term notwithstanding in specifieke situaties dient te worden geïnterpreteerd", aldus Veldhuizen.

Zelfs voor het Chinees zijn bij Houthoff Buruma specialisten aanwezig. "We hebben een China-desk geopend. De dames daar kunnen vertalingen in het Mandarijn en Kantonees checken en vertaalbureaus aanbevelen die van wanten weten." Net als de omgang tussen freelancers en vertaalbureaus, is de omgang tussen kantoren en externe vertalers er eentje van vallen en opstaan. "Alle juristen hier hebben hun voorkeurslijstjes voor externe vertaalbureaus. Ze worden streng gecheckt", zegt Veldhuizen, die zelf vertaalbureaus inschakelt voor de vertaling van teksten voor de website of van persberichten. "Bij twijfels over de kwaliteit van hun werk, nemen we een ander. En ja, het is wel eens voorgekomen dat de kwaliteit van een vertaling zo slecht was, dat we het stuk niet hebben gebruikt en in allerijl opnieuw hebben laten vertalen. Zo'n bureau krijgt dan een kruisje achter zijn naam." ■

